

Muke po urednicima

Pitate li urednike hrvatskih znanstvenih časopisa koji im je najveći problem, gotovo svi spomenut će financije. To i jest u našim uvjetima velik problem, koji će i dalje eskalirati. No ovaj put nećemo o tome. Ima još jedan veliki, sve prisutniji: kopiranje ili plagiranje. To je sveopći problem, jer nije samo na našim područjima vrlo često odlučujući kriterij pri napredovanju broj radova i rang časopisa u kojem je rad objavljen. To je već odavno poznato, pa se često u uredništvima rabe različiti alati koji olakšavaju otkrivanje prevelike sličnosti između tekstova. Takva je kontrola dosta smanjila mogućnosti korištenja tuđih tekstova. Tako je navedeno da je u jednom renomiranom svjetskom časopisu 2009., kada je prvi put primijenjen automatski postupak za otkrivanje sličnosti između tekstova, ustanovljeno više od 150 potencijalnih plagijata (toliki broj tekstova govori o veličini i popularnosti časopisa). U nekoliko mjeseci povučeno je 56 radova, iako su neki od tih *obilježeni* poslije citirani u knjigama. Vrlo je teško, usprkos dobrim alatima za kontrolu, provjeravati velik broj publiciranih tekstova s određenog područja u velikom broju časopisa. Poseban je problem objavljivanje istih tekstova na različitim jezicima, ali gotovo istih tekstova. Zatim se javlja problem autora koji objavljuju na stranom jeziku, uglavnom engleskome, pa katkad vlastite rezultate uklapaju u tekstove drugih autora, bez navođenja izvornika, kako bi izbjegli pogreške u tekstu. No mnogo su manje neugodnosti zbog jezičnih pogrešaka nego zbog kopiranja tuđeg teksta. Zato se preporučuje pisanje na materinjem jeziku i suradnja s profesionalnim prevoditeljima, a to znači suradnja znalaca jezika i struke, jer puko poznavanje jezika ne jamči i ispravnost znanstvenog teksta.

Mnogi urednici i znanstvenici smatraju da je potrebna jasnija definicija plagijata. Računalni program samo ustanovljuje kada neki tekst prekorači prag sličnosti s nekim drugim tekstom. Dopušteni prag ovisi o mnogočemu; kod nekih je to 30 % izvornog teksta, dok neka uredništva

dopuštaju i do 50 %. U svakom slučaju kritični se tekstovi pomno prouče, jer konačnu prosudbu donosi čovjek, a ne uređaj.

Posebna se pozornost skreće na tzv. *samoplageranje*, pojavu da se mnogi autori, u nastojanju da objave što veći broj radova, ponovno koriste vlastitim tekstovima bez oznake da su već objavljeni. To je posljedica fasciniranosti brojem radova, a ne njihovom kvalitetom. Pomalo nostalgičarski zvuči spominjanje nekih prošlih vremena, kada je znanstveni rad imao veći dignitet i nije se ugled nekog znanstvenika ocjenjivao samo brojem objavljenih radova u određenim časopisima. Svakako se treba zalagati za visoku kvalitetu tekstova, za koju je nužna suradnja dobrih recenzentata. U engleskom jeziku za to se koristi riječ *revising*, što znači *ponovno pogledati*. Mislim da je to najjednostavnije iskazano što je recenzija. Kada se nešto ponovno pogleda, vidi se često na drukčiji način. Osobito kada to radi netko drugi. Onaj tko piše poznaje materiju o kojoj piše (barem bi tako trebalo biti) i autoru je sve razumljivo, dok nekome sa strane to ne mora biti. I dobar će recenzent to uvidjeti i tražiti dodatna objašnjenja ili nepotrebno izbaciti.

I tu stižemo do drugog problema: kako naći dobrog recenzenta. I tu ima dosta predrasuda. Npr., dobar je recenzent onaj koji ima jako puno primjedbi, jer inače znači da ne poznaje materiju i da nije dobro pročitao tekst. Naprotiv, dobar recenzent zna reći na prihvatljiv način ono što smatra da treba popraviti, dopuniti, izbaciti, ali katkad i samo pohvaliti ono što je napisano. Ili, što je neugodnije, ali potrebno, reći da nešto nije dobro ili, što se također često događa u posljednje vrijeme, previše slično nečemu već objavljenom.

Naći dobrog recenzenta posebno je teško na našim prostorima ako je rad napisan na hrvatskom jeziku. Prema proklamiranoj politici *Minstarstva znanosti, obrazovanja i sporta* RH, dužni smo promicati i hrvatsko strukovno nazivlje, pa prema tome pisati znanstvene i stručne radove i na hrvatskom jeziku. Kako smo mala

zemlja, na raspolaganju je ograničen broj osoba s dovoljnim znanjem i voljom da ipak utroše vrijeme na čitanje i popravljivanje tuđih radova. Osim toga treba paziti da to po mogućnosti nije osoba iz širega kruga uredništva, jer se to, prema sadašnjim kriterijima vrednovanja časopisa, smatra *domaćim uratkom*. Čini mi se da je to ružno izraženo nepovjerenje u domaće znanstvenike, koji bi, kako izgleda prema toj formulaciji, zbog *pripadnosti* nekom časopisu progurali bilo kakav tekst, a ne obavili ozbiljnu recenziju. I tako je katkad prava umjetnost naći nekoga s dovoljno znanja i volje da bude recenzent. Recenziranje je vrlo interesantna aktivnost, iako zahtijeva dosta vremena. Na taj se način uvijek nauči nešto novo, stekne se novi ili drukčiji uvid u neka područja, proširi ili obnovi znanje. Kao u svakom poslu, važna je motiviranost. Kuditi je lako, ali svatko tko se bavi pisanjem tekstova, ne samo znanstvenih, zna koliko je teško uobličiti tekst da bude svima razumljiv.

Ovo je ujedno i zahvala svim recenzentima koji uz autora često imaju velik dio zasluge za nastanak dobrog teksta. Neki su u tom poslu vrlo brzi, nekima treba dosta vremena. Pa je i to jedan od razloga zašto tekstovi katkad, iako *gotovi*, dugo čekaju objavu. To je i jedan od razloga zašto ovaj svezak *Polimera* toliko kasni (uz osnovni razlog financijske prirode). Ali vrijedi čekati dobro pripremljen tekst!

Nadamo se da ćete i u ovome, jako zakašnjelom broju naći dosta zanimljivih tema iz područja polimerstva, koje se svakim danom sve više širi. Na žalost, ne i kod nas, ali to više smatramo da je važno obavještavati o novostima. I to je nekako osnovni motiv zbog kojeg nastojimo i dalje izlaziti. Do kada? Vidjet ćemo.

Glavna urednica
Đurđica ŠPANIČEK

P.S. Poštovani čitatelji, ako vam se broj čini tankim - to je posljedica štednje - tanji papir i manja slova.